ACADEMIC CALENDER FOR SECONDARY STAGE 2025-2026							
SANSKRIT (R3) STD: IX							
TERM - I							
Sr.No	Month & Year	Unit No.	Name of the Chapter	Comprehension	Grammar	Writing	Remarks
1	April 2025	Unit-1	पद्य-सुभाषितमाला	अपठितपद्यखण्डस्य पठनम् ।	शब्दरूपाणां अभ्यासः पुनरावर्तनं च । देव-माला-नदी-वन शब्दाः । तद्- एतद्- किम् -सर्वनामशब्दाः ।	कारकाणाम् उपयोगेन वाक्याभ्यासः ।	
2	June 2025	Unit -2 Unit- 3	गद्य –वाल्मीके :रामायणम् गद्य – किं वयं क्रीडाम ?	सार्थकवाक्यनिर्माणम्	*लङ्लकारपरिचयः । *तुमुन्त् प्रत्ययपरिचयः । *इकारान्त पुल्लिङ्गशब्दपरिचयः प्रयोगः च । * अव्यययानि – परिचयः अभ्यासः च । क्त्वान्त्म्-तुमन्तम् । *सवर्णदीर्घसन्धिः । *लोट् लकारपरिचयः प्रयोगज्ञानम् च । *वचनपरिवर्तनम् ।	*इकारान्त पुल्लिङ्गशब्दाधारेण वाक्यरचनाकार्यम् । *अव्ययानां उपयोगेन वाक्यरचनाकार्यम् । * लोट् लकारस्य उपयोगेन वाक्यरचना । लकारपरिवर्तनम् ।	
4	July 2025	Unit -4	गद्य – रघोः उदारता	निबन्धलेखनम्	वृद्धिसन्धिः, गुणसन्धिः च । *उपसर्गपरिचयः । *उकारान्त पुल्लिङ्गशब्दपरिचयः प्रयोगः च । *समासपरिचयः – विभक्तितत्पुरुषः- (द्वितीयातत्पुरुषः,तृतीयातत्पुषषः,चतुर्थीतत्पुरुषः नञ् तत्पुरुषः च)	*उकारान्त पुल्लिङ्गशब्दाधारेण वाक्यरचनाकार्यम् ।	
5	August 2025	Unit -6	गद्य - माता पृथिवी -	संवादपूर्तिः	*उपसर्गाणां आभ्यासः । *इकारान्त (मतिः) तथा ईकारान्त (नदी) स्त्रीलिङ्गशब्दरूपपरिचयः भेदज्ञानम् । *ईकारान्त स्त्रीलिङ्गशब्दपरिचयः प्रयोगः च । *प्रश्ननिर्माणम्	* उपसर्गयुक्तक्रियापदानां लेखनम् । *ईकारान्त स्त्रीलिङ्गशब्दाधारेण वाक्यरचनाकार्यम् ।	
6	September 2025	Unit -5	पद्य - काव्यशास्त्रविनोदः	अपठितगद्यखण्डस्य पठनम् ।	*क्त्वान्तम् प्रत्ययपरिचयः । *ल्यबन्तम् प्रत्ययपरिचयः ।	*सन्धियुक्तशब्दानां लेखनम् तथा सन्धिविग्रहकार्यम् ।	

END OF TERM FIRST TERM							
	October 2025	Unit -7	पद्य – नीतिश्लोकाः	अपठितपद्यखण्डस्य पठनम् ।	* विसर्गसन्धिः । विभक्तितत्पुरुषः- (पञ्चमीतत्पुरुषः,षष्ठीतत्पुषषः,सप्तमीतत्पुरुषः उअपपदतत्पुरुषः च)	* विभक्तितत्पुरुषयुक्त-सामासिकपदानां लेखनम् ।	
7	November 2025	Unit -8	गद्य- स्वभावो दुरतिक्रमः	अपठितगद्यखण्डस्य अनुवादः	*लकारपरिवर्तनम् । *ऋकारान्त पुल्लिङ्ग (पितृ) तथा ऋकारान्त स्त्रीलिङ्ग (मातृ) शब्दपरिचयः प्रयोगः च । * ल्यबन्तम् अव्ययम् – परिचयः अभ्यासः च । (पूर्वपठितअव्ययानां पुनरावर्तनम्- क्त्वान्तम् तुमनतम् च) ।	*ऋकारान्त पुल्लिङ्ग तथा स्त्रीलिङ्गशब्दाधारेण वाक्यरचनाकार्यम् ।	
8	December 2025	Unit -9	गद्य –गोमन्तकदर्शनम्	निबन्धलेखनम्	*अस्मद् युष्मद् सर्वनामपरिचयः प्रयोगज्ञानम् च । * सङ्ख्याः (सङ्ख्याविशेषणानि क्रमवाचकसङ्ख्याः च एतेषां अपि परिचयः)	* अस्मद् युष्मद् सर्वनामशब्दाधारेण वाक्यरचनाकार्यम् ।	
9	January 2025	Unit -10	गद्य – दुर्बुद्धिः विनश्यति	संवादपूर्तिः	*उपपदविभक्तिः – परिचयः प्रयोगज्ञानम् च ।	*उपपदविभक्तिवाचक शब्दाधारेण वाक्यरचना ।	
10	February 2025	Unit -11 Unit -12	पद्य – पुरः पुरः प्रगच्छ रे ! गद्य – पण्डितः जितेन्द्र अभिषेकी	अपठितगद्यखण्डस्य पठनम् ।	प्रथमसत्रे पठितसन्धिप्रकाराणां अभ्यासः ।	५ गोमन्तकीयकलाकाराणां विषये लेखनम् ।	
11	March 2025	------------	पठितांशानां पुनरावर्तनम् ।	-----------------------------	पठितांशानां पुनरावर्तनम् ।		
END OF TERM SECOND TERM							

BLUEPRINT

Academic Year 2025-2026

Subject **SANSKRIT/ R3 (1135)** **Class** **IX**

Unit / Paper **Max Marks** **80** **Time** **3 Hrs.**

Sr.No	Objective	Knowledge				Understanding				Application				Appreciation				
	Form of Questions																	
	Content Unit/Sub Unit	Essay €	SA	VSA	O	Essay €	SA	VSA	O	Essay €	SA	VSA	O	Essay €	SA	VSA	O	Total Row Wise
	1				1(1)													1(1)
	2				1(1)													1(1)
	3				1(1)													1(1)
	4				1(1)													1(1)
	5												1(1)					1(1)
	6												1(1)					1(1)
	7												1(1)					1(1)
	8												1(1)					1(1)
	9												1(1)					1(1)
	10												1(1)					1(1)
	11												1(1)					1(1)
	12												1(1)					1(1)
	13												1(1)					1(1)
	14												1(1)					1(1)
	15												1(1)					1(1)
	16												1(1)					1(1)
	17												1(1)					1(1)
	18												1(1)					1(1)
	19				1(1)													1(1)
	20				1(1)													1(1)
	21												1(1)					1(1)
	22												1(1)					1(1)
	23			1(1)														1(1)
	24			1(1)														1(1)
	25			1(1)														1(1)
	26			1(1)														1(1)
	27			1(1)														1(1)
	28			1(1)														1(1)

29						2(1)											2(1)
30						2(1)											2(1)
31						2(1)											2(1)
32						2(1)											2(1)
33		2(1)															2(1)
34		2(1)															2(1)
35		2(1)															2(1)
36						2(1)											2(1)
37						2(1)											2(1)
38							1(1)										1(1)
39							1(1)										1(1)
40						2(1)											2(1)
41							1(1)										1(1)
42							1(1)										1(1)
43						2(1)											2(1)
44						2(1)											2(1)
45							1(1)										1(1)
46							1(1)										1(1)
47							1(1)										1(1)
48							1(1)										1(1)
49							1(1)										1(1)
50							1(1)										1(1)
51						3(1)											3(1)
52													5(1)				5(1)
53													5(1)				5(1)
54													5(1)				5(1)
Sub Total		6(3)	6(6)	6(6)		21(10)	10(10)					16(16)	15(3)				54(80)
Total Column Wise	18(15)				31(20)				16(16)				15(3)				54(80)

Note: Figures within brackets to indicate the number of questions and figures outside the brackets to indicate marks .
Denotes that marks have been combined to form one question.

Summary	Eassy €	No	3	Marks	15	Pattern of Options	Q.NO 21,22,29,30,31,32 & 51
	Short Answer (SA)	No	13	Marks	27		
	Very Short Answer (VSA)	No	18	Marks	18		
	Objective (O)	No	20	Marks	20	Scheme of Sections	NIL

DESIGN OF THE QUESTION PAPER

SANSKRIT R3 (1135)

STD IX 2025-2026

1.Weightage to Learning Outcomes:

Sr.No	Learning Outcomes	Marks	Percentage of Marks
1	Remembering	18	22.5
2	Understanding	31	38.75
3	Application	16	20
4	a. Evaluation b. Analysis c. Creation	15	18.75
Total		80	80

2.Weightage to Content / Subject Units :

Sr.No	Units	Marks
1	Prose	18
2	Poetry	14
3	Grammer	20
4	Composition	28
Total		80

3.Weightage to Forms of Questions :

Sr.No	Form of Questions	Marks for each question	Number of questions	Total Marks
1.	Essay (EA)	05	03	15
2.	Short Answer Type (SA-I)	02	12	24
3.	Short Answer Type (SA-II)	03	01	03
4.	Very Short Answer Type (VSA)	01	18	18
5.	Objective (o)	01	20	20
Total				80

The expected time for different types of questions would be as follows:

Sr.No	Form of Questions	Approx. time for each question in mins (t)	Number of questions (n)	Approx. time for each form of questions in mins (n x t)
1.	Long Answer Type (05)	12	03	36
2.	Short Answer Type (SA-I)	05	12	60
3.	Short Answer Type (SA-II)	08	01	08
4.	Very Short Answer Type (VSA)	02	38	76
Total				180

4. Weightage to Difficulty level of question :

Sr.No	Estimated difficulty level of question	Percentage
1	Easy	20%
2	Average	60%
3	Difficult	20%

==

Areas and Objectives for Internal Assessment Scheme for the academic year 2025-2026

SUB - SANSKRIT R3 (1135) **CLASS – IX**

NOTE: -

Any one topic to be selected from each group.

Each group carries 10 Marks. (10X2 = 20 Marks for each term)

Assessment may be done based on specified rubrics and records may be maintained.

FIRST TERM EXAM 2025-2026

GROUP	TOPIC	Rubrics	
Group 01 **श्रवणम्** **(Listening)**	१)श्रुतलेखनम् (अत्र लेखनद्वारा श्रवणस्य परीक्षणं भवति। छात्रः शिक्षकेण उक्तम् अवधानेन श्रुत्वा सम्यक् रीत्या लिखेत्। तत्र मुख्यतया शिक्षकेण उक्तानि एव अक्षराणि(ह्रस्व-दीर्घ, अल्पप्राण-महाप्राण) पदानि च लिखितानि वा इति परीक्षणं करणीयम्। 50 शब्दानां परिच्छेदः द्विवारं पठनीयः।)	पूर्णपरिच्छेदस्य लेखनम् अक्षरशुद्धिः	4 6
	२)लघुकथाश्रावणम् – तदाधारित प्रश्नोत्तराणि | (शिक्षकः नूतनाम् अपठितां लघुकथां श्रावयति। अनन्तरं तदाधारितान् प्रश्नान् पृच्छति च। अत्र अवधानपूर्वकश्रवणस्य परीक्षणं भवति । यदि छात्रः उत्तराणि सम्यक् वदति तर्हि अवधानेन श्रुतवान् इत्यर्थः।)	दशप्रश्नाः प्रष्टव्याः। उत्तरानुगुणं परीक्षणं करणीयम् । सर्वेषां योग्यउत्तराणां कृते पूर्णाः अङ्काः दातव्याः |	10
Group 02 **लेखनम्** **(Writing)**	१) भित्तिपत्रकनिर्माणम् |	कल्पकता सुलेखनम् विषयस्पष्टता शीर्षकलेखनम् विवरणलेखनम्	2 2 2 2 2

	२) १० सार्थसुभाषितलेखनम्। (विषयाः-विद्या,दानं,वृक्षः,अनुशासनं सदाचारः च) प्रतिविषयं सुभाषितद्वयम् आवश्यकम् ।	पदानुगुणम् अर्थलेखनकौशलम् विषयानुगुणं सुभाषितानां चयनम् व्याकरणशुद्धता सुलेखनं	2 4 2 2
SECOND TERM EXAM 2025-2026			
Group 03 **पठनम्** **(Reading)**	१)नूतनपरिच्छेदपठनम्।	उच्चारणशुद्धता स्वराघातः अर्थग्रहणम् सारांशकथनम्	2 2 2 2 2
	२)नूतनपरिच्छेदे विद्यमानविशिष्टपदानां अधोरेखीकरणम् । (शिक्षकः कश्चित् नूतनं अपठितगद्यखण्डं छात्रेभ्यः ददाति । तथा च तस्मिन् विद्यमानपदानां अधोरेखीकरणं कर्तुं वदति । उदा. क्त्वान्तम्-तुमुन्तम्-ल्यबन्तम् इत्यादीनि पदानि) अत्र छात्रस्य अवधानपूर्वकपठनस्य परीक्षणं भवति । शिक्षकेण सूचितविषयाः छात्रेण परिच्छेदे अभिज्ञायते वा इति परीक्षणं करणीयम्	सूचितपदानां अधोरेखनम् अर्थग्रहणम्	6 4
Group 04 **भाषणम्** **(Speaking)**	१) संवादः (दश वाक्यानां संवादः आवश्यकः)	उच्चारणशुद्धता वाक्यरचनासामर्थ्यम् भावाभिव्यक्तिः	4 4 2

	२)लघुनाटिकायाः सादरीकरण	उच्चारणशुद्धता वाक्यरचनासामर्थ्यम् भावाभिव्यक्तिः	4 4 2
	३)कथाकथनम् (लघुकथा भवेत्।)	उच्चारणशुद्धता वाक्यरचनासामर्थ्यम् भावाभिव्यक्तिः	4 4 1

MODEL QUESTION PAPER FOR THE TERMINAL EXAM 2025-2026
STD – IX
SUB – SANSKRIT / R3 (1135)

MARKS – 80 **DURATION - 3hrs.**

==

सूचनाः-

1)प्रश्नपत्रे आहत्य 54 प्रश्नाः सन्ति ।

2) प्र. क्र. १ तः २० पर्यन्तं बहुविकल्पप्रश्नाः (**MCQ**) सन्ति। सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
प्रत्येकं प्रश्नस्य सूचनानुसारं चतुर्भ्यः प्रदत्त-सम्भावनीयोत्तरेभ्यः योग्यपर्यायं चित्वा लिखत ।

3) प्रश्नानां क्रमाङ्काः स्पष्टतया लेखनीयाः ।

4) दक्षिणभागे दर्शिताङ्काः गुणाङ्काः सन्ति ।

5)सम्पूर्णे उत्तरपत्रे एकस्याः एव स्वभाषायाः उपयोगः करणीयः ।

6)स्वभाषा नाम हिन्दी, मराठी, कोंकणी, आङ्ग्लभाषा वा ।

==

	योग्यं विकल्पं चित्वा लिखत ।	
1	आकाशम् - इत्यस्य उचितं पर्यायपदं चित्वा लिखत । • मित्रम् • लवणम् • नभः • रजनी	**1**
2	निद्रा -इत्यस्य उचितं पर्यायपदं चित्वा लिखत । • जागरणम् • शयनम् • लोकः • सज्जनः	**1**
3	‘अन्तः - इत्यस्य उचितं विलोमपदं चित्वा लिखत । • आरम्भः • दोषः • अधः • उपरि	**1**
4	धर्मः - इत्यस्य उचितं विलोमपदं चित्वा लिखत । • न्यायः • अधर्मः • अपमानः • अशिक्षितः	**1**

5	रघुम् + एव – इत्यस्य उचितं सन्धियुक्तपदं चित्वा लिखत। • रघूमेव • रघूव • रघूमैव • रघुमेव	**1**
6	व्याकुलाभवत् - इत्यस्य उचितं सन्धिविग्रहं चित्वा लिखत। • व्याकुल + अभवत् • व्याकुला + भवत् • व्याकुलः + अभवत् • व्याकुला + अभवत्	**1**
7	कृ -धातोः क्त्वान्तम् अव्ययं चित्वा लिखत। • कृत्वा • क्रीत्वा • कर्त्वा • करित्वा	**1**
8	सः चतुर्दशकोटिं <u>प्रदाय</u> सत्कृतवान् । अधोरेखितपदे कः प्रत्ययः? • क्त्वा • ल्यप् • तुमुन् • क्त	**1**
9	‘ गम्’ धातोः तुमन्तम् अव्ययम् चित्वा लिखत। • गमितुम् • गातुम् • गमतुम् • गन्तुम्	**1**
	रेखाङ्कितपदस्थाने उचितं प्रश्नवाचकं पदं चित्वा लिखत।	
10	**सन्देशस्य समीपे <u>पञ्च</u> गीतपुस्तकानि सन्ति ।** • कस्याः • केन • कस्य • कति	**1**
11	**बालकः <u>विद्यालयं</u> गच्छति ।** • कः • किम् • किमर्थम्	**1**

	• कुत्र	
12	मम गृहे ४ द्विचक्रिकाः सन्ति । सङ्ख्यास्थाने उचितं सङ्ख्यावाचकपदं लिखत। • चत्वारः • चतस्रः • चतुर्दश • चत्वारिंशत्	**1**
13	' मानवजीवनम् ' इत्यस्य उचितं समासविग्रहं चित्वा लिखत। • मानवः जीवनम् • मानवस्य जीवनम् • मानवेन जीवनम् • मानवं जीवनम्	**1**
14	' अशिक्षितः ' इत्यस्य उचितं समासनाम चित्वा लिखत। • द्वितीया तत्पुरुषः • चतुर्थी तत्पुरुषः • तृतीया तत्पुरुषः • नञ् तत्पुरुषः	**1**
	अधोलिखितवाक्येषु रिक्तस्थानानि पूरयितुं योग्यं पदं चिनुत।	
15	**वसुधा -------------- उचितान्तरे भवति।** • सूर्यं • सूर्येण • सूर्यात् • सूर्य	**1**
16	**शिक्षकः** छात्रं **प्रश्नं** -------------- । • पृच्छति • पृच्छतः • पृच्छसि • पृच्छन्ति	**1**

17	**पृथिवी नाम ----------- विद्यमान लघुः ग्रहः अस्ति।** • अन्तरिक्षं • अन्तरिक्षस्य • अन्तरिक्षे • अन्तरिक्षात्	1
18	**रमेशः मित्रं वदति – भवान् मह्यं लेखनीं -------------।** • यच्छ • यच्छन्तु • यच्छतु • यच्छतम्	1
	कः कं प्रति अवदत् इति लिखत।	
19	"भगवतः रामस्य पुण्यं चरितं विदित्वा लोकाः सन्मार्गस्य अनुसरणं कुर्युः|" • एतत् वाक्यं विधिः वाल्मीकिं प्रति अवदत्। • एतत् वाक्यं वाल्मीकिः विधिं प्रति अवदत्। • एतत् वाक्यं विधिः शिष्यं प्रति अवदत्। • एतत् वाक्यं वाल्मीकिः शिष्यं प्रति अवदत्।	1
20	" क्रीडायाः नाम वदतु " • एतत् वाक्यं शिक्षकः रमेशं प्रति अवदत्। • एतत् वाक्यं स्वीझलः शिक्षकं प्रति अवदत्। • एतत् वाक्यं राधा शिक्षकं प्रति अवदत्। • एतत् वाक्यं रमा शिक्षकं प्रति अवदत्।	1
	सूचनानुसारं वाक्यपरिवर्तनं कुरुत।	
21	युवकः वर्तमानपत्रं पठति| (वाक्यं द्विवचने लिखत) अथवा त्वं प्रयत्नेन पालय। (वाक्यं लट् लकारे लिखत)	1
22	लता २.३० वादने विद्यालयात् गृहं आगच्छति। (वाक्ये स्म योजयत) अथवा चित्रम् सुन्दरम् सन्ति । (वाक्यं शुद्धं कृत्वा लिखत)	1

	अधोलिखितप्रश्नान् एकवाक्येन संस्कृतभाषया उत्तरत।		
23	सूर्यमालायां कति ग्रहाः प्रदक्षिणां कुर्वन्ति **?**		**1**
24	वाल्मीकिः कैः सह तमसानदीम् अगच्छत् **?**		**1**
25	वरतन्तोः आश्रमे के अपठन् **?**		**1**
26	रामायणीकथा कीदृशी अस्ति **?**		**1**
	वाक्यांशयोः मेलनं कृत्वा लिखत।		
27 28	यत्क्रौञ्चमिथुनादेकं माता मे पृथिवी	➢ पुत्रोऽहं पृथिव्याः। ➢ यदि जानासि तद्वद। ➢ अवधीः काममोहितम्।	**1** **1**
	<u>एकस्य</u> सुभाषितस्य अनुवादं स्वभाषया लिखत।		
29	वैद्यराज नमस्तुभ्यं यमराजसहोदर। यमो हि हरति प्राणान् त्वं तु प्राणान् धनानि च॥ अथवा चिन्तनीया हि विपदामादावेव प्रतिक्रिया। न कूपखननं युक्तं प्रदीप्ते वह्निना गृहे॥		**2**
	प्रश्नानां उत्तराणि स्वभाषया लिखत।		
30	पृथ्वीग्रहे एव जीवसृष्टिः किमर्थं प्रादुर्भूता ?		**2**
	अथवा		
	रामायणे कानि जीवनमूल्यानि वर्णितानि सन्ति ?		
31	रघोः आक्रमणात् पूर्वं कुबेरः किम् अकरोत् ?		**2**
	अथवा		
	शिक्षकः छात्रेभ्यः स्पर्धाविषये कान् नियमान् वदति ?		

32	जगति किं सुन्दरं भवति इति श्लोकाधारेण लिखत।	2
	अथवा	
	पण्डिताः मूर्खाः च स्वसमयं कथं यापयन्ति।	
	सुभाषितानि पूर्णानि, शुद्धानि च लिखत।	
33	कृष्णमुखी-----------------------|--------------------------||	2
34	मेघश्यामो-----------------------|--------------------------||	2
35	जलबिन्दु------------------|---------------------||	2
	अधस्तनं गद्यखण्डं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् सूचनानुसारेण <u>संस्कृतभाषया</u> उत्तरत।	
	विद्याध्ययनं समाप्य गुरुदक्षिणां दातुमुत्सुकः कौत्सः गुरुमुपगम्य सविनयं स्वसङ्कल्पं न्यवेदयत्। तस्य वचः श्रुत्वा गुरुणा कथितम् –" वत्स ! तव विनयेन ज्ञानेन सेवया च परं प्रीतोऽस्मि। न कामये अन्यां काञ्चिद् दक्षिणाम्। गच्छ , स्वस्ति तुभ्यम्।' गुरुणा प्रबोधितोऽपि कौत्सः वारं वारं दक्षिणार्थं न्यवेदयत्। तस्य आग्रहं दृष्ट्वा तस्य योग्यतां परीक्षितुं वरतन्तुः अकथयत्। "चतुर्दशविद्याः त्वया मत्पार्श्वात् गृहीताः। अत एव चतुर्दशकोटीः स्वर्णमुद्राः आनय।"	
36	कौत्सस्य योग्यतां परीक्षितुं वरतन्तुः किम् अकरोत् ?(दशपदैः उत्तरत)	2
37	कौत्सस्य सङ्कल्पं श्रुत्वा वरतन्तुना किं कथितम् ? (दशपदैः उत्तरत)	2
38	'सन्तुष्टः' इति पदस्य पर्यायवाचिपदं गद्यखण्डात् चित्वा लिखत।	1
39	'अनुत्सुकः' इति पदस्य विलोमपदं गद्यखण्डात् चित्वा लिखत।	1
	अधस्तनं पद्यखण्डं पठित्वा प्रश्नान् सूचनानुसारेण <u>संस्कृतभाषया</u> उत्तरत।	
	किम्मिष्टमन्नं खरसूकराणां किं रत्नहारो मृगपक्षिणां च। अन्धस्य दीपो बधिरस्य गीतं मूर्खस्य किं शास्त्रकथाप्रसङ्गः ॥ प्रदोषे दीपश्चन्द्रः प्रभाते दीपको रविः। त्रैलोक्ये दीपको धर्मः सुपुत्रः कुलदीपकः ॥	
40	खरसूकराणां मृगपक्षिणां अन्धस्य च कृते कस्य उपयोगः न भवति ? (दशपदैः उत्तरत)	2
41	प्रभाते कः दीपकः भवति ?	1

42	‘द्रविणम्’ इति पदस्य पर्यायपदं पद्यखण्डात् चित्वा लिखत।	**1**
	अधस्तनं गद्यखण्डं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् <u>संस्कृतभाषया</u> उत्तरत।	
	वने एकः विशालः वृक्षः आसीत् ।वृक्षे बहवः कपोताः वसन्ति स्म ।एकदा ते भोजनस्य अभावात् क्षुधया पीडिताः आसन् ।ते भोजनाय इतस्ततः अभ्रमन् ।किन्तु दूरं यावत् किमपि न अपश्यन् ।अन्ते एकस्मिन् स्थाने तण्डुलकणान् अपश्यन् ।तान् खादितुं प्रसन्नमनसा ते अधः आगच्छन्। यदा ते तण्डुलकणान् अखादन् तदा जालेन बद्धाः अभवन् ।तान् चिन्तितान् दृष्ट्वा तेषां दलपतिः अवदत् –‘चिन्ता मास्तु,सर्वे मिलित्वा उपरि गन्तुं प्रयत्नं कुर्वन्तु’ इति। ते सर्वे तथैव कृत्वा जालेन सह उपरि गताः ।दलपतेः मित्रम् एकः मूषकः आसीत् ।सः स्वदन्तैः जालं कर्तयित्वा सर्वान् कपोतान् मुक्तान् अकरोत् ।मुक्ताः कपोताः सानन्दम् अवदन् - एकतायां बलम् अस्ति इति|	
43	दलपतेः मित्रम् कथं कपोतानां साहाय्यम् अकरोत् ? (दशपदैः उत्तरत)	**2**
44	कपोताः किमर्थम् इतस्ततः अभ्रमन् ? (दशपदैः उत्तरत)	**2**
45	परिच्छेदात् एकं क्त्वान्तम् अव्ययं चित्वा लिखत।	**1**
46	‘शक्तिः’ इति पदस्य पर्यायपदं गद्यखण्डात् चित्वा लिखत|	**1**
	अधस्तनं पद्यखण्डं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् <u>संस्कृतभाषया</u> उत्तरत।	
	पृथिव्यां त्रीणि रत्नानि जलमन्नं सुभाषितम्। मूढैः पाषाणखण्डेषु रत्नसंज्ञा विधीयते ॥ नरस्याभरणं रूपं रूपस्याभरणं गुणः। गुणस्याभरणं ज्ञानं ज्ञानस्याभरणं क्षमा ॥	
47	गुणः कस्य आभरणम् अस्ति ?	**1**
48	पृथिव्यां कानि रत्नानि सन्ति ?	**1**
49	ज्ञानस्य आभरणम् किम् अस्ति ?	**1**
50	‘अज्ञानम्’ इत्यस्य विलोमपदं पद्यखण्डात् चित्वा लिखत।	**1**

51	**अधोलिखितयोः परिच्छेदयोः एकस्य अनुवादं स्वभाषया लिखत।**	3
	अ)स्वामी विवेकानन्दः एकः महापुरुषः | तस्य चरितं सर्वदा स्मरणीयं भवति | विवेकानन्दस्य जन्म कलकत्तानगरे अभवत् |तस्य पिता विश्वनाथदत्तः | तस्य माता च भुवनेश्वरी देवी | तस्यप्रथमं नाम नरेन्द्र इति आसीत् |	
	अथवा	
	आ) आपणिकः - किम् आवश्यकम् ? रेवती - कङ्कणम् आवश्यकम् | आपणिकः – कीदृशं कङ्कणम् आवश्यकम् ? रेवती - कीदृशम् अस्ति इति प्रदर्शयतु, पश्यामः | रजनी - एतस्य मूल्यं किम् ? आपणिकः – द्वादशकस्य मूल्यं विंशतिरूप्यकाणि |	
52	**मञ्जूषायां दत्तपदानां साहाय्येन संवादपूर्तिं कृत्वा संवादं पुनः लिखत |**	5
	(स्यूतं ,मित्राय, अधुना , भगिनीम् ,अहम्, , तेन, अध्ययनम्, करोमि , आगच्छति, प्रकोष्ठे)	
	बालकः – जननि!----------मित्रगृहं गच्छामि | जननी - किमर्थम् ? बालकः - -----------सह संस्कृतस्य अध्ययनाय | जननी - ------- मा गच्छ | प्रथमं तावत् अन्यविषयाणाम्-------कुरु | बालकः – सत्वरम्-------|अनन्तरं सर्वेषां विषयाणाम् अभ्यासं -------| जननी – इदानीम् तव मातुलः ------------- | बालकः:- अस्तु. तर्हि शीघ्रं -------------ददातु | जननी – भवान् एव ------ गत्वा स्वीकरोतु खलु | बालकः – किञ्चित् ------- वदति वा ?	

53	अधोलिखितपदानां साहाय्येन सार्थकवाक्यानि रचयत I	5
	• उपरि • रोचते • नद्याम् • गच्छन्ति • विना • अस्माकं • वृक्षाः	
54	कमपि एकं विषयम् अधिकृत्य संस्कृतभाषया पञ्चवाक्यानि लिखत I • मम प्रियः उत्सवः • भारतदेशः	5

SYLLABUS AND PORTION DISTRIBUTION

STD- IX **SUB- SANSKRIT R3 (1135)**

ACADEMIC YEAR 2025-2026

I TERM EXAM	
पठितम् (३२ गुणाः)	गद्य :- ➢ वाल्मीकेः रामायणम् ➢ किं वयं क्रीडाम ? ➢ रघोः उदारता। ➢ माता पृथिवी
	पद्य :- ➢ सुभाषितमाला ➢ काव्यशास्त्रविनोदः
अपठितम् (१३ गुणाः)	➢ गद्यखण्डाधारितप्रश्नाः। ➢ पद्यखण्डाधारितप्रश्नाः। ➢ गद्यखण्डस्य अनुवादः।
व्याकरणम् (२० गुणाः)	➢ लकाराः – लट्, लृट्,लङ्,लोट् ➢ शब्दरूपाणि – देव,मुनि,माला, नदी,भानु,वन,किम् इत्यादीनि तथा च पाठे विद्यमानानि शब्दरूपाणि। ➢ धातुरूपाणि – पाठे विद्यमानानि धातुरूपाणि। ➢ वाक्यपरिवर्तनम् (वचनपरिवर्तनम् , लकारपरिवर्तनम्) ➢ प्रश्ननिर्माणम् ➢ सङ्ख्याः (सङ्ख्याविशेषणानि) ➢ पर्यायपदलेखनम् ➢ विलोमपदलेखनम् ➢ सन्धिः (सवर्णदीर्घसन्धिः, वृद्धिसन्धिः गुणसन्धिः च) ➢ अव्ययपदानि- क्त्वान्तम् , तुमन्तम् ➢ समयः ➢ समासाः (विभक्तितत्पुरुषः-(द्वितीयातत्पुरुषः,तृतीयातत्पुषषः,चतुर्थीतत्पुरुषः नञ् तत्पुरुषः च)
रचना (१५ गुणाः)	सार्थकवाक्यनिर्माणम् संवादपूर्तिः निबन्धलेखनम्

<table>
<tr><th colspan="2">II TERM EXAM</th></tr>
<tr><td rowspan="2">पठितम्
(३२ गुणाः)</td><td><u>गद्य</u> :-
➢ स्वभावो दुरतिक्रमः
➢ गोमन्तकदर्शनम्
➢ दुर्बुद्धिः विनश्यति
➢ पण्डितः जितेन्द्र अभिषेकी</td></tr>
<tr><td><u>पद्य</u> :-
➢ नीतिश्लोकाः
➢ पुरः पुरः प्रगच्छ रे</td></tr>
<tr><td>अपठितम्
(१३ गुणाः)</td><td>➢ गद्यखण्डाधारितप्रश्नाः |
➢ पद्यखण्डाधारितप्रश्नाः |
➢ गद्यखण्डस्य अनुवादः |</td></tr>
<tr><td>व्याकरणम्
(२० गुणाः)</td><td>➢ लकाराः – लट्, लृट्,लङ्,लोट्
➢ शब्दरूपाणि – मातृ,पितृ, अस्मद् ,युष्मद् तथा च पाठे विद्यमानानि शब्दरूपाणि |
➢ उपपदविभक्तयः
➢ वाक्यपरिवर्तनम् (वचनपरिवर्तनम् , लकारपरिवर्तनम्)
➢ प्रश्ननिर्माणम्
➢ पर्यायपदलेखनम्
➢ विलोमपदलेखनम्
➢ सङ्ख्याः (सङ्ख्याविशेषणानि , क्रमवाचकसङ्ख्याः)
➢ धातुसाधितविशेषणानि
➢ सन्धिः (सवर्णदीर्घसन्धिः, वृद्धिसन्धिः गुणसन्धिः विसर्गसन्धिः च)
➢ समसाः -
(विभक्तितत्पुरुषः- (पञ्चमीतत्पुरुषः,षष्ठीतत्पुषषः,सप्तमीतत्पुरुषः उअपपदतत्पुरुषः च)
➢ अव्ययपदानि- तुमन्तम्,ल्यबन्तम्
➢ समयः</td></tr>
<tr><td>रचना
(१५ गुणाः)</td><td>सार्थकवाक्यनिर्माणम्
संवादपूर्तिः
निबन्धलेखनम्</td></tr>
</table>

सूचना- लट्, लृट् लकाराः अथवा देव , माला इत्यादयः शब्दाः ये अष्टमकक्षायां पठिताः बिन्दवः सन्ति तेषाम् अपि पाठनं पुनरावर्तनं च भवेत् | अतः एतेषां पूर्वपठितानां बिन्दूनां अत्र पाठ्यक्रमे उल्लेखः नास्ति |